

Bevisinhämtning inom EU

Justitiedepartementet

2009-12-29

Dokumentbeteckning

KOM (2009) 624

Grönbok om inhämtande av bevis som ska användas i straffrättsliga förfaranden från en medlemsstat till en annan och om säkerställande av att sådant bevis tillåts i domstol

Sammanfattning

Kommissionens grönbok syftar till att utreda vilken inriktning ett eventuellt framtida förslag till rättsakt som avser att reglera bevisinhämtning mellan medlemsstaterna i Europeiska unionen bör ha. Detta sker genom att medlemsstaterna ombeds att besvara frågor om behovet av en rättsakt samt dels om bevisinhämtning som sådan och dels om tillåtlighet av bevismedel i anslutning till sådan bevisinhämtning. Regeringen välkomnar ansatsen att efterfråga medlemsstaternas och andra berörda parter inställning till frågorna innan ett förslag till rättsakt läggs fram.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

Ett av Europeiska unionens mål är att bevara och utveckla unionen som ett område med frihet, säkerhet och rättvisa, bland annat genom att underlätta det straffrättsliga samarbetet mellan medlemsstaterna. En del i detta samarbete är bevisinhämtning i straffrättsliga förfaranden. På detta område finns redan ett antal instrument som ger medlemsstaterna möjlighet att i brottsutredningar inhämta bevis som finns tillgängliga i andra stater. Ett än närmare samarbete är emellertid viktigt för att öka effektiviteten i straffrättsliga utredningar och rättegångar i medlemsstaterna i gränsöverskridande mål. Kommissionen avser att vidta åtgärder för att främja sådant samarbete. Syftet med grönboken är att samråda med

1.2 Förslagets innehåll

Grönboken redogör för gällande europeiska bestämmelser om bevisinhämtning i straffrättsliga förfaranden. Bestämmelserna finns i två huvudsakliga typer av instrument. Den ena typen utgörs av instrument baserade på principen om ömsesidig rättslig hjälp, t.ex. 1959 års europeiska konventionen om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål¹, med tilläggsprotokoll. Den andra typen av instrument bygger på principen om ömsesidigt erkännande. I den senare kategorin är det främst rådets rambeslut om en europeisk bevisinhämtningsorder² som avses. Kommissionen framhåller att det faktum att de nuvarande bestämmelserna återfinns i flera parallella instrument, som bygger på olika principer, försvårar tillämpningen och kan bidra till förvirring bland rättstillämparna. Detta i sin tur kan vara ett hinder för effektivt gränsöverskridande samarbete.

I meddelandet "Ett område med frihet, säkerhet och rättvisa i allmänhetens tjänst"³, som presenterades den 10 juni 2009 ger kommissionen sin syn på det framtida arbetet med rättsliga och inrikes frågor. Meddelandet ligger till grund för ett nytt flerårigt arbetsprogram inom området som förhandlades under det svenska ordförandeskapet (Stockholmsprogrammet). I grönboken hänvisar kommissionen till ett förslag i meddelandet om att ersätta det nuvarande systemet för inhämtande av bevis i straffrättsliga förfaranden med ett enda instrument byggt på principen om ömsesidigt erkännande, som också skulle omfatta alla typer av bevisinhämtning. Tillämpningsområdet för ett sådant instrument skulle vara vidare än rambeslutet om en europeiska bevisinhämtningsorder genom att det även skulle omfatta bevismedel som inte är direkt tillgängliga, t.ex. förhör och information som inhämtas i realtid, t.ex. hemlig teleavlyssning. Kommissionen efterfrågar medlemsstaternas syn på att skapa en sådan heltäckande rättsakt. Vidare vill kommissionen undersöka hur medlemsstaterna ställer sig till vissa specifika frågor som är av intresse om ett heltäckande instrument föreslås, bl.a. om det är lämpligt att komplettera generella bestämmelser för all bevisinhämtning med specifika bestämmelser för vissa typer av bevisinhämtning, t.ex. hemlig teleavlyssning, teleövervakning och förhör via videokonferens. Kommissionen ställer också frågan om det är lämpligt att låta det som är typiskt för ett instrument om ömsesidigt erkännande, t.ex. användandet av standardformulär, direktkontakter mellan behöriga myndigheter och tidsfrister, omfatta all typ av bevisinhämtning.

¹ SÖ 1968:15

² EUT L 350, 30.12.2008

³ KOM(2009) 262

Kommissionen framhåller vidare att ett instrument på området bör innehålla bestämmelser som garanterar att den inhämtade bevisningen får läggas fram i domstol och att den inte tillmäts ett lägre bevisvärde än vad nationellt insamlad bevisning av motsvarande slag hade getts. Så är inte fallet i dag. I stället finns det en risk att de befintliga bestämmelserna om bevisinhämtning i straffrättsliga förfaranden endast kommer att fungera effektivt mellan medlemsstater med likartade nationella regler. Den lösningen som bäst uppnår målet vore att anta vissa gemensamma miniminormer för inhämtande av bevis i straffrättsliga förfaranden. Samrådet med medlemsstaterna syftar till att avgöra om detta är en lämplig väg att gå. Om så är fallet är det också viktigt att avgöra om det lämpligaste är att anta generella regler för alla typer av bevis eller om mer specifika regler för vissa typer av bevis är att föredra.

Grönbokens syfte är, som nämnts, att samla in medlemsstaternas synpunkter. Kommissionen efterfrågar därför medlemsstaternas svar på frågorna om bevisinhämtning och tillåtligheten av bevismedel. Frågorna ska besvaras senast den 22 januari 2010.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Grönboken innehåller inte några konkreta lagstiftningsförslag. Det är därför inte möjligt att göra någon analys av effekter på svenska regler.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Grönboken medför inga budgetära konsekvenser.

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar kommissionens efterfrågande av synpunkter inför ett eventuellt förslag till instrument på området samarbete med bevisinhämtning inom Europeiska unionen. Det ligger i linje med deltagardemokratien enligt artikel 11 i EU-fördraget (i dess lydelse enligt Lissabonfördraget) och med vad som framgår av Stockholmsprogrammet kapitel 1.2.3 att nya lagstiftningsförslag ska läggas fram först efter ett grundligt förberedelsearbete som bl.a. innefattar kartläggning av behov och utnyttjande av medlemsstaternas sakkunskap.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

-

-

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Grönboken är inte remitterad.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

-

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Reglering om straffrättsligt samarbete mellan medlemsstater inom EU bör ske på den gemensamma nivån. Principerna om subsidiaritet och proportionalitet upprätthålls väl genom att kommissionen samråder med medlemsstaterna inför ett eventuellt förslag till rättsakt.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Justitiedepartementet förbereder svar på de frågor som ställs i grönboken. Kommissionen har bett att få svaren senast den 22 januari 2010.

4.2 Fackuttryck / termer

-